

Na kennis te hebben genomen van de Memorie van Antwoord, de daarbij gevoegde Nota van Wijzigingen en het gewijzigde ontwerp van wet — stukken nrs. 5, 6 en 7 —, heeft de Commissie voor Justitie op 16 mei 1958 over een aantal vragen mondeling overleg gepleegd met de Minister van Justitie, die daarbij vergezeld was van prof. mr. J. Drion en van mrs. W. G. Belinfante, raadadviseur in algemene dienst, en C. J. van Zeben, referendaris II bij het Ministerie van Justitie.

Vraag 1

Is het gewenst ten aanzien van de rechtspersoonlijkheid bezittende samenwerkingsvormen een „gesloten systeem” in de wet neer te leggen?

Deze vraag werd door de Minister met een verwijzing naar het in de Memorie van Antwoord (Algemeen, sub 6 en 7) betoogde bevestigend beantwoord. Hij merkte op, dat wij ook thans voor rechtspersonen, anders dan voor overeenkomsten, geen open systeem hebben. Het is immers niet zo, dat aan iedere vorm van samenwerking krachtens ongeschreven recht of de wil van partijen rechtspersoonlijkheid zou kunnen toekomen. Wel is verdedigd, dat voor een bepaalde organisatievorm de status van rechtspersoon kan voortvloeien uit die organisatievorm betreffende wetsbepalingen, ook al wordt deze status in die bepalingen niet met zoveel woorden toegekend. Het nieuwe Burgerlijk Wetboek zal echter steeds uitdrukkelijk vermelden, aan welke samenwerkingsvorm rechtspersoonlijkheid toekomt en aldus twijfel hieromtrent uitsluiten. Dit kan uiteraard niet een later wetgever verhinderen in een andere wet ook implicite rechtspersoonlijkheid aan een ander dan één van de in het Burgerlijk Wetboek geregelde samenwerkingsvormen te verlenen.

Vraag 2

Indien (zoals in de Memorie van Antwoord (blz. 3) is verklaard), het wettelijk stelsel betreffende de rechtspersoon niet mag worden gezien als een neerslag van de fictieele, welke leer ligt hieraan dan wel ten grondslag?

Het antwoord op deze vraag luidde, dat aan het ontwerp niet een van de bekende rechtspersoonlijkheidstheorieën ten grondslag ligt. Men vindt hierin veeleer de gedachte van prof. Meijers (W.P.N.R. 3285—3287) terug, dat met elk dezer theorieën wel bepaalde verschijnselen van de rechtspersoon verklaard kunnen worden, maar dat het niet mogelijk is een algemene regeling van de rechtspersonen aan één van deze theorieën te binden.

Vraag 3

Is het niet gewenst in lid 1 van artikel 2.1.1 ook het Koninkrijk en Nieuw-Guinea te noemen?

Ter toelichting werd uit de commissie opgemerkt, dat het weliswaar niet in de macht ligt van de Nederlandse wetgever het Koninkrijk rechtspersoonlijkheid toe te kennen, maar dat er in de periode vóór het in werking treden van het nieuwe Burgerlijke Wetboek voldoende gelegenheid zal zijn de rijkswet-

gever in te schakelen. Voor wat Nieuw-Guinea betreft, zal door het in het onderhavige artikel te noemen, een einde komen aan de zonderlinge figuur, dat dit rechtspersoonlijkheid bezit op grond van het in de wet van 29 juni 1912 (Stb. 207) voor Nederlandsch-Indië bepaalde.

Door de Minister werd erop gewezen, dat het Burgerlijk Wetboek geen rijkswet is en dit ook niet dient te worden. Anderzijds valt de vraag, of het gewenst is bij een afzonderlijke rijkswet te bepalen, dat het Koninkrijk een rechtspersoon is, buiten het kader van het nieuwe Burgerlijk Wetboek. Ook de erkenning van de rechtspersoonlijkheid van Nieuw Guinea is, naar de mening van de Minister, niet een kwestie, die binnen het Burgerlijk Wetboek op zijn plaats is. Het criterium, dat de Minister in dezen wilde aanleggen, is niet of het desbetreffende lichaam binnen de jurisdictie van de Nederlandse wetgever valt, maar of het tot de werkingsfeer van het Burgerlijk Wetboek behoort.

Vraag 4

Indien het in de vorige vraag geopperde niet nodig wordt geacht op de grond, dat de genoemde lichamen rechtspersoonlijkheid bezitten ook zonder dat het Burgerlijk Wetboek dit bepaalt, is dan niet op geheel dezelfde grond de vermelding van de Staat, de provincies, de gemeenten en waterschappen in artikel 2.1.1 overbodig?

In het antwoord op de vorige vraag lagen reeds de gronden voor de ontkennende beantwoording van deze vraag besloten: de genoemde lichamen behoren tot het gebied, waarvoor het nieuwe Burgerlijk Wetboek zal gelden.

Voorts wordt weliswaar anders op grond van de historie en van enige bepalingen van andere wetten aangenomen, dat de Staat en de provincies, gemeenten en waterschappen rechtspersonen zijn, doch dit staat nergens uitdrukkelijk geregeld.

Vraag 5

Is het wel een taak van civielrechtelijke wetgeving te bepalen, welke publiekrechtelijke lichamen rechtspersoonlijkheid bezitten?

Het Burgerlijk Wetboek, verklaarde de Minister, dient te bepalen welke lichamen rechtspersonen in de zin van dat Wetboek zijn. Door de toekenning van rechtspersoonlijkheid aan een lichaam wordt dit tot een zelfstandig subject van rechten en verplichtingen, voor hetwelk in beginsel het gehele vermogensrecht geldt evenzeer als voor een natuurlijke persoon, (artikel 2.1.4). Dat er aan het bezit van rechtspersoonlijkheid soms ook publiekrechtelijke consequenties worden verbonden, is in dit verband van secundaire betekenis.

Vraag 6

Verdient het geen voorkeur in lid 2 van artikel 2.1.1 in plaats van „indien de rechtspersoonlijkheid bij of krachtens de wet is toegekend” te lezen „indien dit uit het bij of krachtens de wet bepaalde volgt”?

Uit de commissie werd erop gewezen, dat de Minister zijn verwerping van deze, reeds in het Voorlopig Verslag voorgestelde tekst motiveert met een beroep op de gedachtengang van prof. Meijers, in welke rechtspersoonlijkheid zou moeten berusten op toekennen door of krachtens de wet. Daarbij wordt echter opgemerkt, dat de toekenning ook stilzwijgend kan geschieden. In de toelichting-Meijers (blz. 122) valt voorts te lezen: „zij kan ook besloten liggen in de bepalingen, die de organisatie van het lichaam of de instelling regelen”. In die gevallen volgt het hebben van rechtspersoonlijkheid uit het bij of krachtens de wet bepaalde. De in de vraag voorgestelde tekst is dus, zo meenden de hier het woord voerende leden, veelmeer in overeenstemming dan in strijd met hetgeen prof. Meijers voor ogen stond.

De Minister verklaarde bij nader inzien geen bezwaar tegen de door de commissie voorgestelde redactie te hebben. (Zie Tweede Nota van Wijzigingen, punt 1).

Vraag 7

Is ook de Minister van oordeel, dat de vraag of een lichaam een Kerkgenootschap is in de zin van het Burgerlijk Wetboek in laatste instantie ter beoordeling staat van de rechter?

Deze vraag werd door de Minister bevestigend beantwoord.

Vraag 8

Behoort, nu ingevolge artikel 2.2.1.1 alle verenigingen rechtspersoonlijkheid zullen hebben, lid 1 van artikel 2.1.3 niet naast naamloze vennootschappen en stichtingen ook verenigingen te noemen, en moeten de verenigingen niet in lid 2 worden geschrapt?

Hierop werd door de Minister ontkennend geantwoord. Coöperatieve verenigingen en onderlinge waarborgmaatschappijen, die niet bij notariële akte zijn opgericht, bezitten n.l. volgens het ontwerp geen rechtspersoonlijkheid. Dit laatste punt kwam nader ter sprake in verband met vraag 36.

Vraag 9

Is in artikel 2.1.5 de formulering „die redelijkerwijze tot verwezenlijking van het doel der rechtspersoon dienstig kunnen zijn” niet te stringent?

Uit de commissie werd erop gewezen, dat door deze formulering die groep van handelingen, die het doel van de rechtspersoon niet dienen, maar daarmee ook niet in strijd zijn, wordt uitgesloten. Is er, vroeg men, niet iets voor te zeggen ook zulke handelingen, in naam van de rechtspersoon verricht, als handelingen van de rechtspersoon te doen gelden?

Van regeringszijde werd hiertegenover gesteld, dat door een dusdanige verruiming van de vertegenwoordigingsbevoegdheid der bestuurders de waarborg tegen overschrijding van die bevoegdheid, die voor de rechtspersoon gelegen is in haar doelomschrijving, teniet wordt gedaan. In strijd met dat doel zal een handeling immers slechts zelden zijn. Zou b.v. het doel van de rechtspersoon zijn omschreven als „handel in huiden”, dan zou een bestuurder, die in naam van de rechtspersoon handel ging drijven in huizen, aldus de rechtspersoon binden, aangezien dit niet met haar doel in strijd is. De vertegenwoordigingsbevoegdheid der bestuurders staat op één lijn met die van een gevolmachtigde. Ook ten aanzien van diens bevoegdheid is echter nimmer een verruiming bepleit zodanig dat hij, mits niet handelende in strijd met zijn volmacht, zijn volmachtgever zou kunnen binden. In de onderhavige bepaling is veelmeer, zoals in de toelichting van prof. Meijers is opgemerkt, reeds thans krachtens de rechtspraak van de Hoge Raad geldend recht neergelegd.

Vraag 10

Is het wel gewenst in het in artikel 2.1.7b bepaalde uitdrukkelijk in de wet neer te schrijven, nu enerzijds speciale categorieën van rechtsverhoudingen, die niet door de redelijkheid en billijkheid geregeerd worden, voor zover daaraan geen dwingende wetsbepalingen in de weg staan, in ons burgerlijke recht niet voorkomen, terwijl anderzijds door het opnemen van uitdrukkelijke bepalingen hieromtrent in de wet voor de voorziene gevallen het gevaar bestaat, dat een aanknopingspunt wordt geschapen voor a contrario redeneringen in door de wetgever over het hoofd geziene gevallen?

Van regeringszijde werd verklaard, dat de onderhavige bepaling, evenmin als de corresponderende bepaling in het verbintenissenrecht, kan worden gemist. Voor a contrario redeneringen was men niet beducht. In het huidige recht bestaat een dergelijke bepaling slechts voor de overeenkomsten. Deze heeft niet tot a contrario redeneringen geleid, maar integendeel tot analogische toepassing ook op verbintenissen buiten overeenkomst en op verschillende andere rechtsverhoudingen. Een wel uit de rechtspraak van de Hoge Raad der laatste jaren afgeleide volledige generalisering hiervan wordt echter voor het huidige recht niet door ieder aanvaard.

Hierop werd uit de commissie gereleveerd, dat de thans besproken vraag was gerezen bij de beschouwing van de regeling der gemeenschap in titel 7 van boek 3, waar een overeenkomstige bepaling — naar het voorkwam ten onrechte, indien deze op andere plaatsen wel wordt opgenomen — bleek te ontbreken. Men kan nu twee wegen inslaan: of wel in het algemeen het aan de rechter overlaten de toepassing van het aan de orde zijnde beginsel af te bakenen, of op iedere plaats, waar men de toepassing hiervan gewenst acht, een uitdrukkelijke bepaling van deze strekking opnemen. In het laatste geval dient echter wel te worden bedacht, dat naarmate het aantal afzonderlijke vermeldingen talrijker wordt, het argumentum a contrario niet zwakker, maar integendeel sterker wordt.

Hoewel alsnog voor het argumentum a contrario in dezen niet bevreesd, was de Minister het ermee een dat in de thans gevolgde richtlijn zorgvuldig bij ieder hiervoor in aanmerking komend onderwerp zal moeten worden onderzocht of een verwijzing naar de redelijkheid en billijkheid moet worden geformuleerd.

Vraag 11

Is in de redelijkheid en billijkheid, bedoeld in artikel 2.1.7b, de geobjectiverde goede trouw begrepen te achten?

Deze vraag werd toegelicht met een verwijzing naar het verschil in terminologie tussen het onderhavige artikel en artikel 2.1.8a sub c, waar sprake is van „goede trouw”.

Van de zijde der regering werd geantwoord dat redelijkheid en billijkheid inderdaad weergeven de objectieve betekenis die aan goede trouw in artikel 1374 lid 3 B.W. volgens de rechtspraak van de Hoge Raad toekomt. In artikel 2.1.8a is een andere terminologie gekozen dan in het onderhavige artikel, omdat het daar niet betreft de „aanvullende” werking van ongeschreven rechtsregels, maar om de vraag of, terwijl men op zich heeft genomen zich te zullen neerleggen bij meerderheidsbesluiten, desondanks deze gehoudenheid kan worden doorbroken met een beroep op schending van de goede trouw in de zin van misbruik van meerderheidsmacht. In artikel 2.1.8a wordt dan ook gesproken van „strijd met de goede trouw”.

Vraag 12

Wordt door de voorgestelde tekst van artikel 2.1.7b wel voldoende duidelijk uitgedrukt, dat niet alleen de verhouding tussen de leden en de organen van de rechtspersoon, maar ook die tussen de leden en de organen onderling door de redelijkheid en billijkheid worden beheerst?

De Minister was van mening, dat in de bepaling voldoende duidelijk tot uitdrukking is gebracht, dat daaronder ook gedragingen vallen tussen leden onderling en organen onderling. In de andere, in de vraag als mogelijk veronderstelde uitleg zouden de woorden „Een rechtspersoon” niet passen. Men maakt het niet duidelijker door „jegens elkander” te vervangen door „onderling”. Men kan vertrouwen, meende hij, dat op grond van de in de Memorie van Antwoord, blz. 39, alinea O gegeven toelichting en de onderhavige discussie de bepaling op de juiste wijze zal worden uitgelegd.

Vraag 13

Is er reden om in het kader van de besluitvorming van een rechtspersoon het oordeel van de voorzitter beslissend te doen zijn alléén ten aanzien van het aangenomen en niet ook ten aanzien van het verworpen zijn van een voorstel?

Zo ja, verdient het dan geen aanbeveling in artikel 2.1.8 de woorden „dat een besluit is genomen” te vervangen door „dat een voorstel is aangenomen”?

Zo nee, zijn dan de woorden „dat een besluit is genomen” daarmee niet reeds in overeenstemming?

Van regeringszijde werd uiteengezet, dat de vaststellingsbevoegdheid van de voorzitter ten aanzien van besluiten der vergadering nieuw is geregeld naar aanleiding van een opmerking in het Voorlopig Verslag, dat de mogelijkheid moest bestaan in de vergadering op te komen tegen een onjuiste con-

statering van de voorzitter. Deze mogelijkheid wordt thans gegeven in lid 2 van artikel 2.1.8; zij staat open tegen de in lid 1 genoemde constateringen door de voorzitter. In de oorspronkelijke redactie betreffen deze de inhoud van een besluit en de vraag, of door de vergadering een besluit is genomen. Dit laatste is nu beperkt tot: dat een besluit is genomen. Tenzij de statuten anders bepalen, is dus een besluit: alles, wat volgens de voorzitter een besluit is, behoudens de mogelijkheid hieromtrent staande de vergadering een nieuwe beslissing te verkrijgen. De zo juist genoemde beperking van het beslissende karakter van het oordeel van de voorzitter tot een oordeel, dat een besluit is genomen, houdt verband met de ratio van het in lid 1 bepaalde. Die ratio is, discussies af te kappen omtrent de vraag, wat een besluit is in de zin van artikel 2.1.8a, waar de vernietiging van besluiten is geregeld. Die ratio geldt niet voor „niet-besluiten”. Bovendien zou, indien ook de „niet-besluiten” onder de regeling van artikel 2.1.8 worden gebracht, een lacune ontstaan. Dan zou immers, indien niet onmiddellijk ter vergadering werd geïntercedieerd tegen de constatering door de voorzitter, dat een besluit niet tot stand was gekomen, er geen mogelijkheid zijn deze constatering later aan te tasten, zelfs niet in rechte, aangezien artikel 2.1.8a alleen geschreven is voor besluiten.

Uit de commissie werd opgemerkt, dat de ontworpen regeling dus meebrengt, dat tegen een constatering door de voorzitter van de verwerping van een voorstel nog na afloop van de vergadering en ook in rechte kan worden opgekomen en dat, indien wordt aangetoond, dat de voorzitter de stemmen verkeerd heeft geteld, alsnog komt vast te staan, dat op de vergadering een besluit is genomen. In dit verband werd gewezen op het in enkele gemeenten bestaande voorschrift tot vernietiging van de stembriefjes na afloop van de telling, juist om te voorkomen, dat op een later tijdstip kwesties over de juistheid van de telling zouden kunnen rijzen.

Is niet, werd voorts gevraagd, ook een verwerping van een voorstel door een meerderheid van de vergadering, al is dit een besluit tot niet-handelen, een besluit van de vergadering? Van de zijde der Regering werd hierop geantwoord, dat, indien de voorzitter de verwerping van een voorstel constateert, behalve in de gevallen, dat daarmee tevens een alternatief voorstel is aangenomen, géén besluit is tot stand gekomen in de zin van de artikelen 2.1.8 en 2.1.8a.

Uit de commissie werd ten slotte gewezen op het feit, dat, tenzij er een bepaling is, die het mogelijk maakt onmiddellijk tegen het oordeel van de voorzitter op dit punt op te komen, de vaststelling van de verwerping van een voorstel tot consequentie zal hebben, dat het voorstel niet nogmaals op dezelfde vergadering in stemming kan komen, waar op zijn beurt min of meer ernstige feitelijke gevolgen uit kunnen voortvloeien. Van regeringszijde werd hiertegenover gesteld, dat voor deze situatie geen wettelijke regeling nodig is, mede omdat van een behoefte daaraan in de praktijk niet is gebleken. Aan een wettelijke regeling bestaat slechts behoefte voorzover dient vast te staan wat een besluit is, dat overeenkomstig artikel 2.1.8a voor vernietiging vatbaar kan zijn.

Vraag 14

Dient niet voor het geval, dat het oordeel van de voorzitter betreffende de inhoud van een besluit wordt aangevochten, in plaats van herstemming veeleer schriftelijke formulering van het voorstel door de voorsteller en stemming daarover te worden voorgeschreven?

Wijziging van de tekst kwam de Minister niet nodig voor, aangezien het wel vanzelf spreekt, dat, wanneer een geschil bestaat over de inhoud van een genomen besluit, het, alvorens tot nieuwe stemming over te gaan, nodig zal zijn om te formuleren, hoe het voorstel luidt, waarover de nieuwe stemming zal gaan.

Een voorstel van de commissie het woord „herstemming” op beide plaatsen, waar het voorkomt in artikel 2.1.8, lid 2, te vervangen door „nieuwe stemming” werd door de Minister aanvaard (zie Tweede Nota van Wijzigingen punt 2).

Vraag 15

Verdient het geen voorkeur herstemming in geen geval voor te schrijven afhankelijk van een vaststelling, dat de meerderheid der vergadering zulks wenst, maar slechts van het verlangen van een stemgerechtigde aanwezige, tenzij een meerderheid van de vergadering zich daartegen uitspreekt?

De commissie vroeg zich af of het in de Memorie van Antwoord (blz. 11 alinea 0) genoemde argument, dat door het meerderheidsvereiste niet te stellen een obstructie voerende minderheid in de kaart zou worden gespeeld, wel opgaat, aangezien voor het vaststellen van het al of niet aanwezig zijn van die meerderheid een stemming nodig zal zijn en het oordeel van de voorzitter daarover een zelfde aanknopingspunt voor obstructie biedt als zijn oordeel over de eerste stemming. Aangezien voorts, indien bij stemming een meerderheid inderdaad vóór herstemming blijkt te zijn, nog een derde stemming zal moeten volgen, leek het eenvoudiger te bepalen, dat herstemming op verzoek van een stemgerechtigde aanwezige plaatsvindt, tenzij de meerderheid der vergadering zich daartegen uitspreekt, zodat de voorzitter de vrijheid zal hebben, afgaande op zijn indruk van de stemming in de vergadering, de ene of de andere procedure te volgen.

Deze vraag werd van regeringszijde ontkennend beantwoord met de motivering, dat de hoofdrede voor het stellen van het meerderheidsvereiste in dit geval niet is het uitsluiten van obstructiemogelijkheden, maar veeleer de overweging, dat na hoofdelijke of schriftelijke stemming deze niet door slechts één enkele stemgerechtigde aanwezige ongedaan behoort te kunnen worden gemaakt.

Vraag 16

Is het juist en billijk het risico van het onbekend zijn met een besluit, zoals in lid 3 van artikel 2.1.8a wordt bepaald, ook dan steeds voor rekening te laten komen van degene, die het besluit na verloop van de termijn wil aanvechten, indien deze van het besluit is verwittigd, maar dit niet was gepubliceerd?

Hierbij werd uit de commissie opgemerkt, dat het bericht de geadresseerde niet of verminkt kan hebben bereikt en het juist voorkwam het risico van hem af te wentelen, indien hij door niet hem zelf betreffende omstandigheden niet van het besluit kennis heeft kunnen nemen.

Door de Minister werd geantwoord, dat hier sprake was van een misverstand betreffende de betekenis van het woord „verwittigd”. Onder „verwittigd” dient te worden verstaan, dat de geadresseerde op zodanige wijze van het besluit in kennis is gesteld, dat hij dit kende of had kunnen kennen. Dit is ook in overeenstemming met de algemene regel omtrent een wilsverklaring in artikel 3.2.4, lid 2, eerste zin. Heeft de „verwittigde” desondanks van het besluit niet kennis genomen, b.v. omdat hij de brief, houdende de verwittiging, niet heeft geopend, of op reis was, dan zijn dit omstandigheden, welke voor zijn rekening dienen te komen.

Vraag 17

Verdient het geen aanbeveling het in de laatste zinsnede van lid 4 van artikel 2.1.8a gestelde vereiste een meer rekkelijke formulering te geven?

Uit de commissie werd betoogd, dat de wijziging van de tekst ten opzichte van het ontwerp-Meijers en het O.R.O. behalve een precisering in zoverre ook een verzwaring van de eis met zich bracht, dat het meer precies gestelde moeilijker zou zijn te bewijzen dan het vager gestelde vereiste.

Daarnaast gevoelde men taalkundige bezwaren tegen de laatste zin van het onderhavige lid. Hier is immers nu te lezen, dat de dwaling van degene, wiens stem vernietigd kan worden, de meerderheid van de vergadering moet hebben beïnvloed. Bedoeld zal zijn, dat de meerderheid van de vergadering omtrent hetzelfde feit in dwaling moet hebben verkeerd als degene, wiens stem kan worden vernietigd. Moet, werd voorts gevraagd,

onder „een dwaling, die is toe te rekenen aan de rechtspersoon” niet worden verstaan een niet verschoonbare dwaling van de rechtspersoon, terwijl is bedoeld: dwaling, waarvan het ontstaan of voortbestaan is toe te rekenen aan de rechtspersoon?

Van de zijde der Regering werd geantwoord, dat de laatste zinsnede van lid 4 niet een verzwaring van de eis, gesteld voor vernietiging wegens dwaling, bevat. Uit de oorspronkelijke tekst zou integendeel, zij het wellicht ten onrechte, kunnen worden opgemaakt, dat de gehele vergadering in dwaling moet hebben verkeerd, terwijl thans vaststaat, dat het voldoende is, dat dit voor een meerderheid der vergadering het geval is geweest. Uit het niet weer opgenomen zijn van de woorden „uitdrukkelijk of stilzwijgend” mag ook niet worden afgeleid, dat het beïnvloed zijn van de meerderheid slechts zou kunnen blijken uit verklaringen van die meerderheid. Deze woorden zijn weggelaten, omdat zij, nu zij beide zijden van het alternatief als mogelijkheid noemden, overbodig waren.

Ter tegemoetkoming aan de taalkundige bezwaren van de commissie werd de volgende tekst voorgesteld: „Een stem is ook vernietigbaar wegens een dwaling, indien het ontstaan of voortbestaan daarvan is toe te rekenen aan de rechtspersoon, of de meerderheid der vergadering bij het nemen van het besluit onder invloed verkeerde van dezelfde dwaling als degene die de stem uitbracht.” (Zie de Tweede Nota van Wijzigingen punt 3.)

De commissie kon zich met dit voorstel verenigen.

Vraag 18

Zijn de woorden „is voor een ieder bindend” in lid 2 van artikel 2.1.9 wel in overeenstemming met de verklaring van de Minister in de Memorie van Antwoord (blz. 20), dat hij „zich met opzet heeft onthouden van een bijzondere bepaling over de gevolgen van de vernietiging van een besluit tegenover derden”, en verder: „Niettemin moet tegenover de derde, mits deze te goeder trouw was, de bestuurder worden geacht de rechtspersoon bevoegdelyk te hebben vertegenwoordigd, daar de schijn, dat hij bevoegd was, in dit geval is toe te rekenen aan de rechtspersoon?”

Van regeringszijde werd hierop geantwoord, dat het tweede lid van het onderhavige artikel een regel geeft over de omvang van het gezag van gewijsde van de rechterlijke uitspraak, waarbij een besluit is vernietigd, en wel aldus, dat wordt afgeweken van de hoofdregel, dat een rechterlijke uitspraak alleen bindend is tussen de procespartijen. De geciteerde passages in de Memorie van Antwoord echter betreffen een andere kwestie, n.l. de vraag of en in hoeverre aan derden een omstandigheid kan worden tegengeworpen, waarvan zij onkundig waren. De genoemde regel en de geciteerde passages zijn dus niet met elkaar in tegenspraak.

Uit de commissie werd vervolgens gewezen op het bezwaar van de onderhavige regel, dat deze een mogelijkheid van samenspanning tegen derden schept. Is het niet gewenst, vroeg men, te bepalen, dat de instelling van een vordering tot vernietiging van een besluit op een wijze, overeenstemmend met de aard van de rechtspersoon, moet worden gepubliceerd, aangezien derden-verzet slechts een zwak rechtsmiddel is?

De Minister verklaarde zich omtrent dit punt nader te willen beraden. (Verwezen moge worden naar het slot van de Toelichting bij de Tweede Nota van Wijzigingen.)

Voorts werd door de commissie opgemerkt, dat de voorgestelde tekst de indruk wekt, dat onder „derden” anderen dan leden of aandeelhouders zijn te verstaan. Voorgesteld werd het tweede lid na de derde komma te lezen: „onverminderd de bevoegdheid zich bij wijze van request-civiel of derden-verzet tegen de uitspraak te verzetten”.

De Minister zou dit voorstel in overweging nemen (zie de Tweede Nota van Wijzigingen, punt 4).

Vraag 19

Dient niet in de laatste zin van artikel 2.1.10a, lid 2, in plaats van „in kracht van gewijsde is gegaan” te worden gelezen: „in kracht van gewijsde gegaan en bekend is gemaakt”?

Deze vraag werd door de Minister ontkennend beantwoord. Het tweede lid, voerde hij aan, betreft de omvang van het gezag van gewijsde, het eerste lid gaat over de vraag, of het verboden karakter en de nietigheid van de oprichting tegenover derden kunnen worden ingeroepen. Uit het eerste lid van het artikel blijkt, wat de gevolgen der bekendmaking van de beschikking zijn: de derde wordt geacht van die dag af met het verboden karakter van de rechtspersoon bekend te zijn. Vóór de bekendmaking kan men zich tegenover een onkundige derde niet met vrucht op het verboden karakter beroepen; was de derde echter met het verboden karakter bekend — ook al was er nog geen beschikking of was deze nog niet gepubliceerd —, dan geldt ook ten opzichte van hem, dat de rechtspersoon nietig is.

Vraag 20

Verdient het geen voorkeur in de laatste zin van artikel 2.1.10b te lezen: „op welk tijdstip de ontbinding van kracht is geworden”?

Ware hieromtrent niets in de wet bepaald, antwoordde de Minister, dan zou zowel het tijdstip van de verbodenverklaring als dat van de ontbinding van een rechtspersoon, die na zijn oprichting verboden wegen gaat bewandelen, liggen op het moment, waarop het vonnis, waarbij de verbodenverklaring en de ontbinding worden uitgesproken, kracht van gewijsde heeft gekregen. Dit is in het ontwerp anders geregeld. Niet aan de ontbinding, wél aan de verbodenverklaring kan de rechter terugwerkende kracht geven. Ontbinding met terugwerkende kracht, zoals thans mogelijk is ten aanzien van de naamloze vennootschap, komt minder gewenst voor; de mogelijkheid, het tijdstip, waarop een vereniging een verboden karakter heeft aangenomen, te bepalen op een aan dat van het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis voorafgaand moment daarentegen is van belang in verband met artikel 140 Wetboek van Strafrecht. Wanneer een bepaling als deze ontbreekt, zouden deelnemers aan een zich in verboden vaarwater begevende vereniging zich aan vervolging kunnen trachten te onttrekken door vóór het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis het zinkende schip te verlaten.

Vraag 21

Is het niet taalkundig beter in artikel 2.1.11, lid 3, tussen „een einde maken door” en „vereffenaars te benoemen” in te voegen de woorden „anderen tot”?

Van regeringszijde werd uiteengezet, dat invoeging van de woorden „anderen tot” niet juist zou zijn, aangezien de rechtbank geheel of ten dele dezelfde vereffenaars kan benoemen als de reeds fungerende. Wel is een redactiewijziging gewenst: 1°. om beter te doen uitkomen, dat met de in de laatste regel genoemde vereffenaars de oorspronkelijk fungerende vereffenaars bedoeld zijn, en 2°. om duidelijk te maken, dat de thans als tweede grond genoemde reden tot ingrijpen niet afhankelijk is van de woorden „dat het aannemelijk is”. Te dien einde stelde de Minister voor het onderwerpelijk lid de volgende tekst voor:

„Op verzoek van een of meer belanghebbenden of op vordering van het openbaar ministerie kan de rechtbank, door vereffenaars te benoemen, aan de taak van de in het vorige lid genoemde vereffenaars een einde maken op de grond, dat dezen hun taak niet naar behoren verrichten of dat het aannemelijk is, dat de schulden de baten overtreffen.” (Zie de Tweede Nota van Wijzigingen, punt 6.)

Vraag 22

Dient niet te worden bepaald, dat in het in lid 3 van artikel 2.1.11 genoemde geval de oorspronkelijke vereffenaars aan hun opvolgers rekening en verantwoording moeten afleggen?

De Minister antwoordde met erop te wijzen, dat deze vraag niet alleen de in dit artikel bedoelde vereffenaars raakt, maar van algemene aard is. Zij betreft afdeling 4.5.3, waarin wordt geregeld de vereffening van nalatenschappen, welke regeling ook op de onderhavige vereffenaars van toepassing zal zijn. Voor het ogenblik wilde hij volstaan met de opmerking, dat in die afdeling, zoals zij thans luidt, geen voorziening omtrent rekening en verantwoording aan de opvolgende vereffenaar voorkomt. Of het gewenst is, zodanige voorziening alsnog in die afdeling op te nemen, zou hij bij de behandeling van die afdeling onder ogen willen zien.

Vraag 23

Is er reden de in artikel 2.1.12 gegeven regeling voor fusie van naamloze vennootschappen of erkende verenigingen niet ook van toepassing te verklaren voor stichtingen?

De Minister betoogde, dat de wenselijkheid om ook bij stichtingen een regeling voor de fusie te geven niet is gebleken. Hij wees er voorts op, dat enerzijds stichtingen, anders dan vennootschappen onder firma, zich op een zeer breed terrein kunnen bewegen, anderzijds de Minister geen preventieve bemoeienis heeft met de oprichting van stichtingen, en de verklaring van geen bezwaar tegen een fusie van stichtingen volgens de regeling van artikel 2.1.12 slechts zou kunnen worden geweigerd wegens gevaar voor benadeling van schuldeisers van een der bij de fusie betrokken stichtingen. Ook in verband hiermede achtte hij het niet gewenst de regeling van artikel 2.1.12 op stichtingen toepasselijk te maken.

In de commissie rees vervolgens de vraag of de beperkte aanduiding „erkende verenigingen” inhield, dat de fusieregeling niet zou gelden voor coöperatieve verenigingen en onderlinge waarborgmaatschappijen. De Minister beantwoordde deze vraag bevestigend. Naar aanleiding van dit antwoord werd uit de commissie de vraag gesteld of het niet gewenst zou zijn voor deze lichamen, evenals ook voor vennootschappen onder firma, het onderhavige artikel toepasselijk te maken.

De Minister verklaarde dit voorstel in overweging te willen nemen. (Zie de Tweede Nota van Wijzigingen, punt 7.)

Vraag 24

Is het niet wenselijk de mogelijkheid van duurverlenging, genoemd in artikel 2.1.13, aan een termijn te binden?

De Minister was van mening, dat het stellen van een termijn, waarbinnen duurverlenging gevraagd moet worden, niet wenselijk is, aangezien dit tot onbillijke resultaten zou kunnen leiden in verschillende gevallen, dat een rechtspersoon eerst na afloop van die termijn tot de ontdekking zou komen, dat duurverlenging had moeten plaatsvinden. Hij voegde hieraan toe, dat het reeds te lange tijd verstrekken zijn van de in de statuten bepaalde duur voor de Minister wel een reden kan zijn om afwijzend te beschikken.

Vraag 25

Is in de constructie van artikel 2.2.1.1 de oprichting van een vereniging vormvrij of is deze pas perfect als de regels, waarnaar de samenwerking zal plaatsvinden, schriftelijk zijn vastgesteld?

In dit artikel, verklaarde de Minister, ligt niet opgesloten, dat de oprichting van een vereniging pas perfect is, als de regels, waarnaar de samenwerking zal plaatsvinden, schriftelijk zijn vastgesteld. Men bedenke, dat, voor zover hiervan niet is afgezwegen, de bepalingen van deze afdeling zullen gelden en dat in het alternatief, waarbij de oprichting van een formeel vereiste afhankelijk wordt gemaakt, weer de figuur van de vereniging niet-rechtspersoon in ons recht zou optreden. Uit de commissie kwam nog de gedachte naar voren, dat slechts schriftelijke statuten zouden kunnen afwijken van het regelend recht in deze afdeling. De Minister was bereid dit te overwegen. (Overigens moge worden verwezen naar punt 15 van de Tweede Nota van Wijzigingen en de daarbij gegeven toelichting.)

In antwoord op een vraag uit de commissie verklaarde de

Minister nog, dat het artikel, door te spreken van „besluiten een rechtspersoon in het leven te roepen”, geenszins inhoudt dat een zodanig besluit niet implicite kan worden genomen.

Vraag 26

Verdient het geen voorkeur voor de oprichting van een vereniging, ten aanzien van welke het in artikel 2.2.1.7 bepaalde niet zal gelden, een notariële akte in plaats van een ministeriële verklaring van geen bezwaar vereist te stellen?

Aangezien na de uitvoerige gedachtenwisseling in de schriftelijke stukken een wijziging van de standpunten betreffende dit onderwerp op dit moment niet viel te verwachten, werd besloten het niet vóór de openbare behandeling van het wetsontwerp nogmaals in discussie te nemen.

Vraag 27

Mag uit de opmerking in de Memorie van Antwoord (blz. 36) „wanneer er eenmaal een administratief beroep zal zijn ingevoerd, zal er appél tegen een weigering van een verklaring van geen bezwaar openstaan”, worden afgeleid, dat de Minister een voorstander is van een dergelijk beroep, al wil hij de vraag of tot het openstellen van de mogelijkheid daartoe zal worden besloten eerst onder ogen zien bij de voorbereiding van het wetsontwerp, dat het beroep tegen administratieve beschikkingen zal regelen?

De vraag werd door de Minister bevestigend beantwoord. Het ontwerp B.A.B. zal de mogelijkheid van beroep tegen weigering van een verklaring van geen bezwaar bevatten.

Vraag 28

Moet niet, nu de mogelijkheid van toetreding als lid niet meer een materieel kenmerk van de vereniging is in artikel 2.2.1.4 onder d in plaats van de „vereisten voor toe- en uit-treding” worden gelezen b.v., „de bepalingen betreffende toe- en uit-treding”?

De gestelde vraag heeft, verklaarde de Minister, tot de conclusie geleid, dat het onder d bepaalde geheel kan worden geschrapt. (Zie de Tweede Nota van Wijzigingen, punt 8.) Het ontwerp geeft omtrent de toe- en uit-treding van leden enige regels, gedeeltelijk van dwingend, gedeeltelijk van regulerend recht (artikelen 2.2.1.8, 11 en 12). Het is niet noodzakelijk, dat ook de statuten hieromtrent bepalingen bevatten.

Vraag 29

Is het niet mogelijk te bepalen, dat de Kamers van Koophandel en Fabrieken een afzonderlijk register houden, waarin niet erkende verenigingen zich kunnen laten inschrijven onder nederlegging van hun statuten?

Uit de commissie werd verklaard, dat men de inschrijving der erkende verenigingen in een register en de nederlegging van hun statuten bij de genoemde kamer toejuichte, het aan de andere kant echter betreunde, dat er door de wijziging van artikel 2.2.1.1 vele rechtspersonen zullen zijn, wier statuten niet zijn gepubliceerd. In verband hiermee werd nog in overweging gegeven te bepalen, dat de statuten van verenigingen, indien zij niet zijn ingeschreven, niet rechtsgeldig kunnen afwijken van de bepalingen van titel 2 van het onderhavige wetboek.

De Minister merkte op, dat men niet kan zeggen, dat er door de wijziging van artikel 2.2.1.1 meer rechtspersonen zullen zijn, wier statuten niet zijn gepubliceerd, dan volgens het oorspronkelijk ontwerp. De in de vraag geuite suggestie van een inschrijvingsmogelijkheid zonder sanctie kwam hem niet zinvol voor. Anderzijds leek inschrijving van niet erkende verenigingen, die geen onderneming hebben, zonder belang. In de incidentele gevallen, waarin het voor een met een dergelijke vereniging handelende derde, hoewel de bestuurders hoofdelijk aansprakelijk zijn, van belang is de statuten te kennen, kan deze steeds inzage daarvan vragen. Wel zal voor de niet erkende vereniging, welke een onderneming heeft, in de Handelsregisterwet een regeling moeten worden getroffen.

Uit de commissie werd naar aanleiding van dit antwoord opgemerkt, dat men de inschrijving verplicht zou kunnen stellen voor alle niet erkende verenigingen, en dat dan de sanctie daarin zou kunnen bestaan, dat voor niet ingeschreven verenigingen de bepalingen van de onderhavige afdeling zouden gelden, ongeacht afwijkingen bij de statuten.

De Minister achtte een dergelijke regeling weinig aantrekkelijk. Het zou voor de verenigingen een te zware eis zijn; overtredingen zouden talrijk zijn; voor de Kamers van Koophandel zou het een grote belasting worden.

Vraag 30

Dienen in de op één na laatste zin van artikel 2.2.1.11, lid 2, de woorden „van een vaststelling door een derde ingevolge een vaststellingsovereenkomst” niet te worden vervangen door „een bindend advies”?

Door de Minister werd geantwoord, dat de terminologie „van een vaststelling door een derde ingevolge een vaststellingsovereenkomst” is gekozen, omdat de regelen, waarnaar het artikel verwijst, zullen worden opgenomen in de titel Vaststellings-overeenkomst van boek 7, in welke titel ook het bindend advies (als een species van het genus „vaststellingsovereenkomst”) regeling zal vinden.

Vraag 31

Is door in de laatste zin van artikel 2.2.1.14, lid 1, de woorden „Tenzij de statuten dit verbieden” te vervangen door „Tenzij de statuten anders bepalen” wel inderdaad tot uitdrukking gebracht, dat de statuten ook kunnen bepalen, dat een lid een niet-lid kan machtigen tot het uitbrengen van zijn stem?

Van regeringszijde werd verklaard, dat de woorden „Tenzij de statuten anders bepalen” te kennen geven, dat in het volgende zinsdeel een regel van aanvullend recht is neergelegd, waarvan dus in ieder opzicht kan worden afgeweken, voorzover dit niet in strijd zou komen met elders gegeven regels van dwingend recht.

Vraag 32

In antwoord op een desbetreffende vraag van de commissie deelde de Minister mee, dat in de Nota van Wijzigingen was verzuimd aan hetgeen in de Memorie van Antwoord (blz. 50) was gezegd, gevolg te geven. In artikel 2.2.1.18 zal alsnog worden ingevoegd: „of tot duurverlenging”. (Zie de Tweede Nota van Wijzigingen, punt 12).

Vraag 33

De vraag, of niet in de 3de regel van het in de Memorie van Antwoord met betrekking tot artikel 2.2.1.23 (blz. 52) opgemerkte de woorden „niet te doen” moesten worden geschrapt, werd van regeringszijde bevestigend beantwoord.

Vraag 34

Verdient het geen voorkeur het in artikel 2.2.1.25 bepaalde te zamen met het in artikel 2.3.6.1 voor de ontbinding van een naamloze vennootschap en in artikel 2.4.13 voor de ontbinding van een stichting bepaalde, voorzover deze artikelen gelijkkluidend zijn, over te brengen naar een algemene bepaling in titel 1?

Door de Minister werd opgemerkt, dat in het gewijzigd ontwerp enige gronden van ontbinding voorkomen, welke aan de vereniging, de naamloze vennootschap en de stichting gemeen zijn. Zou men deze gemeenschappelijke gronden opnemen in titel 1, dan zouden zij voor alle rechtspersonen komen te gelden, met name ook voor kerkgenootschappen en voor vennootschappen onder firma. Dit is echter niet de bedoeling.

Daar er ook enige bijzondere gronden van ontbinding zijn, welke slechts voor een bepaald soort rechtspersonen gelden, kwam het de Minister bovendien voor, dat bij de in de vraag gesuggereerde methode het ontwerp niet aan overzichtelijkheid zou winnen.

Vraag 35

Is een coöperatieve vereniging die anders dan bijkomstig het verzekeringsbedrijf uitoefent tevens een onderling waarborgmaatschappij? Zo ja, moet dat de naam van dit tweeslachtige lichaam zowel aan de vereisten van artikel 2.2.2.8 als aan die van artikel 2.2.2.9 voldoen?

Een coöperatieve vereniging die alleen het verzekeringsbedrijf uitoefent, antwoordde de Minister, voldoet aan de omschrijving van de onderlinge waarborgmaatschappij en zal, indien zij niet alsnog in een onderlinge wordt omgezet — hetgeen in casu weinig moeilijkheden met zich mee zal brengen — door de rechter kunnen worden ontbonden krachtens artikel 2.1.10e. Alleen als de coöperatieve vereniging, anders dan bijkomstig, zowel het verzekeringsbedrijf op onderlinge basis als een ander bedrijf uitoefent, zal dit inderdaad in de naam tot uitdrukking moeten komen.

Vraag 36

Is ook de Minister van mening, dat een vereniging die beantwoordt aan de in artikel 2.2.2.2 lid 2 of 3 genoemde kenmerken, waarvan echter de oprichting niet is geschied in overeenstemming met de in artikel 2.2.2.2 lid 1 voor het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid als coöperatieve vereniging of als onderlinge waarborgmaatschappij gestelde eisen, rechtspersoonlijkheid zal bezitten als een niet-erkende vereniging?

Is het niet gewenst de wetstekst op dit punt te verduidelijken?

Door de Minister werd geantwoord, dat ingevolge artikel 2.2.2.2 de niet bij notariële akte opgerichte coöperatieve vereniging of onderlinge waarborgmaatschappij geen rechtspersoon zal zijn. Dit blijkt duidelijk uit de tweede zin van het eerste lid. Volgens de regel „lex specialis derogat legi generali” moet men tot de conclusie komen, dat deze bepaling prevaleert boven artikel 2.2.1.1.

Uit de commissie werd opgemerkt, dat hier dus toch weer de figuur van de vereniging-niet-rechtspersoon zou ontstaan met alle onaangename consequenties, die daar voor derden mee kunnen samenhangen.

De Minister wees erop, dat de onderhavige sanctie op het verzuim van de formaliteit der notariële akte in het systeem van het ontwerp nodig is, omdat overigens verschillende vereisten, waaraan een coöperatieve vereniging moet voldoen, niet leiden tot het niet verkrijgen van rechtspersoonlijkheid; ten aanzien van deze vereisten heeft het ontwerp het systeem gekozen, dat uitsluitend de notaris ervoor verantwoordelijk is, dat de desbetreffende voorschriften in acht worden genomen.

Hier werd door de commissie tegenover gesteld, dat een zelfde redenering mogelijk is ten aanzien van de verklaring van geen bezwaar. Welke reden was er de notariële akte met meer deferentie te behandelen dan de ministeriële verklaring? Is het, zo vroeg men voorts, noodzakelijk, dat de sanctie bestaat in het onthouden van iedere vorm van rechtspersoonlijkheid aan niet bij notariële akte opgerichte coöperatieve verenigingen of onderlinge waarborgmaatschappijen?

Van de zijde der Regering werd geantwoord, dat deze sanctie mede is gegrond op de overweging, dat in het rechtsverkeer algemeen de veronderstelling leeft, dat een coöperatieve vereniging rechtspersoonlijkheid bezit. Het ontbreken van een notariële akte heeft overigens niet tot consequentie, dat in het geheel niets tot stand komt; er zal zijn een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. In de praktijk is op dit punt nimmer van moeilijkheden en evenmin van behoefte aan een beperkte vorm van rechtspersoonlijkheid voor niet bij notariële akte opgerichte coöperatieve verenigingen of onderlinge waarborgmaatschappijen gebleken.

Vraag 37

Moet niet in artikel 2.2.2.6, lid 4, na de woorden „wier leden” worden ingevoegd „of oud-leden”?

De Minister was van mening, dat er, aangezien het niet wel denkbaar is dat niet de leden maar wel de oud-leden gehouden zijn in een tekort bij te dragen, geen behoefte is aan de aangevoerde toevoeging.

Vraag 38

Verdiert het geen aanbeveling in artikel 2.2.2.8 te bepalen, dat de statutaire bepalingen betreffende opzegging door leden ongeldig zijn, voor zover zij uittreden onmogelijk of uiterst bezwaarlijk maken?

De Minister antwoordde, dat deze bepaling op het ter sprake gebrachte punt niet bedoelt af te wijken van het in artikel 12 Wet op de Coöperatieve Vereenigingen bepaalde, zoals dit door de jurisprudentie is verstaan.

Uit de commissie werd gevraagd, of, indien de mogelijkheid van een slechts partieel (nl. voor zover zij uittreden niet excessief bemoeilijken) gelden van opzeggingsvoorwaarden gewenst wordt, het geen voorkeur verdient dit uitdrukkelijk in de wet te zeggen.

De Minister verklaarde, dat hem zulks ongewenst voorkwam. Artikel 12 Wet op de Coöperatieve Vereenigingen schrijft een zodanig partieel gelden, naar de letter genomen, zonder voorbehoud voor. In bepaalde gevallen is dit echter niet wel aanvaardbaar, omdat wat als niet excessieve voorwaarden gelding kan behouden al te sterk van het oorspronkelijke geheel van voorwaarden afwijkt of zelfs innerlijke samenhang mist. De jurisprudentie heeft in zulke gevallen de ongeldigheid van de opzeggingsvoorwaarden in hun geheel aangenomen. Artikel 2.2.2.8 beoogt dit jurisprudentierecht te codificeren, daarbij de mogelijkheid van een partieel behoud van gelding der voorwaarden open latend. De tekst van de laatste zin van het artikel brengt dit tot uiting door te zeggen: „de voorwaarden kunnen niet zodanig zijn, dat”, enz. Zou men thans in deze tekst wijziging aanbrengen en bepalen, dat de voorwaarden niet gelden, voor zover zij excessief zijn, dan zou men de rechter dwingen tot uitspraken, die niet in alle gevallen gewenst zijn.

Vraag 39

Is het niet gewenst in verband met het bepaalde in artikel 2.2.2.8 onder b uitdrukkelijk in de wet te bepalen, dat tot de voorwaarden voor uittreding in geen geval mag behoren een verplichting tot betaling van uitreegeld?

Het kwam de Minister niet gewenst voor, de voorwaarde, waarbij een verplichting tot betaling van een uitreegeld wordt gecreëerd, geheel te verbieden. Uit de jurisprudentie blijkt, dat de rechter zeer wel een onderscheid weet te maken tussen de uitreegelden, die wel en die niet oirbaar zijn. Hij verwees voorts naar de Memorie van Antwoord blz. 57, ad e (wordt b), en naar de aldaar aangehaalde parlementaire stukken.

Vraag 40

Verdiert het geen voorkeur de repressie van onrechtmatig gebruik van de aanduidingen „coöperatief”, „onderling” of „wederkerig” strafrechtelijk te regelen?

Zo niet, is er dan geen reden artikel 2.2.1.10 tevens toepasselijk te maken ten aanzien van de aanduidingen „N.V.” en „stichting”?

De Minister merkte op, dat de onderhavige bepaling een strafsanctie niet uitsluit. Deze behoort echter niet in het B.W. te staan.

Het kwam hem nodig noch gewenst voor een analoge bepaling omtrent misbruik van de letters N.V. of van het woord stichting in de wet op te nemen.

Wat de stichting betreft, reeds daarom niet, omdat stichtingen niet geschikt zijn om „zaken te doen” en dit dan ook niet plegen te doen. Nu zou men, voor wat de stichting betreft, wel kunnen denken aan een speciale bepaling, waarin dan de term „zaken te doen” niet zou voorkomen. Aangezien het terrein, waarop stichtingen zich bewegen, zeer uitgebreid is, zou dan in die bepaling toch in ieder geval moeten worden aangeduid, dat een actie, als hierbedoeld, slechts zou toekomen aan stichtingen, die zich bewegen op min of meer hetzelfde terrein als de organisatie, die zich ten onrechte als stichting voordoeft. Afgezien nog van de moeilijkheden, waartoe de toepassing zou leiden, is de behoefte aan een dergelijke bepaling niet gebleken.

Ook voor een soortgelijke bepaling met betrekking tot de letters N.V. bestaat weinig aanleiding. Ten eerste omdat van een euvel op dit gebied niets is gebleken, en vervolgens omdat de letters „N.V.” op zich zelf niet een aanprijzing van een bedrijf betekenen (men heeft zelfs, omgekeerd, een bepaling in de wet moeten opnemen, dat een N.V. — behoudens in bepaalde gevallen — *verplicht* is in de stukken, die van haar uitgaan, die letters te vermelden: artikel 37c W.v.K.; artikel 2.3.1.11).

De aanduidingen „coöperatieve vereniging”, „onderling” en „wederkerig” daarentegen vormen wel een aanbeveling. De praktijk wijst dan ook uit, dat men van deze aanduidingen misbruik maakt. Aangezien dit misbruik een ondermijning kan opleveren van de goodwill, die aan deze aanduidingen is verbonden, is er aanleiding om de werkelijke coöperaties en onderlinge verzekeringsmaatschappijen door een bijzondere actie, uitsluitend wegens het misbruik van de termen „coöperatief”, „onderling” of „wederkerig” te beschermen.

Vraag 41

Is het in de Memorie van Antwoord (blz. 59) aangevoerde argument, dat de naamloze vennootschap historisch als een associatievorm is ontstaan, wel voldoende sterk voor een handhaving van het vereiste, dat de oprichting moet geschieden door een meerzijdige rechtshandeling, nu enerzijds in de praktijk naamloze vennootschappen worden opgericht, die slechts pro forma en uitsluitend om te voldoen aan dit vereiste meer dan één oprichter hebben, anderzijds door het in één hand geraken van alle aandelen het element van „associatie” op een later tijdstip kan komen te ontbreken?

Is het niet veeleer gewenst de zo juist genoemde schijnvertoningen bij de oprichting hun grond in de wet te ontnemen en blijft de hand met de historie, voor zover daaraan in dit geval bijzondere waarde moet worden gehecht, niet in voldoende mate behouden doordat de oprichting van een naamloze vennootschap óók door een meerzijdige rechtshandeling kan geschieden?

De Minister verdedigde zijn standpunt behalve met een verwijzing naar het reeds genoemde historische argument, als volgt. Enerzijds zij erop gewezen, dat vele van de slechts pro forma door een meerzijdige rechtshandeling opgerichte naamloze vennootschappen zijn bedoeld na het overlijden van de eigenlijke oprichter als een echte associatie te gaan leven. Anderzijds dient te worden opgemerkt, dat de mogelijkheid van het in één hand geraken van alle aandelen een zere plek in ons vennootschapsrecht is, waartegen geen remedies zijn geschapen, omdat deze nog grotere bezwaren zouden meebrengen dan de kwaal zelf. Men kan nu niet, in omgekeerde richting redenerend, het bestaan van deze mogelijkheid tot een argument maken voor de erkenning van de éénmans-N.V. Los van dit alles is er echter het feit, dat erkenning van de éénmans-N.V. een fundamentele omwerking van het vennootschapsrecht noodzakelijk zou maken, hetgeen in strijd zou zijn met het tot nu toe gehuldigde uitgangspunt, in recente wetten, die in het ontwerp worden ingepast, zo weinig mogelijk principiële wijzigingen aan te brengen.

Ten slotte bracht de Minister in herinnering, dat dit punt aan de orde is geweest in de vergadering van de Nederlandse Juristen Vereniging in 1953 en dat een grote meerderheid der sprekers zich toen, op verschillende gronden, tegen het voorstel der preadviseurs om in de wet oprichting van een naamloze vennootschap bij eenzijdige rechtshandeling mogelijk te maken, heeft uitgesproken.

Vraag 42

Is het niet gewenst aan het laatste lid van artikel 2.3.1.8 in fine toe te voegen de woorden „Of voortvloeiend uit rechtsverhoudingen, die vóór de omzetting tot stand kwamen”?

Van regeringszijde werd opgemerkt, dat termijnen van huren of hypotheekrenten, hoewel zij pas later opeisbaar worden, schulden zijn, die reeds bij het sluiten van de huurover-

eenkomst, respectievelijk de geldlening ontstaan en dus door de redactie van het ontwerp worden bestreken. In zoverre is er derhalve geen reden voor een wijziging van de tekst in de voorgestelde zin. Aan de andere kant kan als een ernstig bezwaar tegen een zodanige wijziging worden beschouwd, dat hierdoor bij een rekening-courantverhouding, indien ten aanzien van een der partijen een omzetting, als in dit artikel bedoeld, plaatsvindt, de vroegere vennoten hoofdelijk aansprakelijk zouden zijn voor een bedrag, dat de naamloze vennootschap vele jaren later als saldo van de rekening-courant aan de wederpartij schuldig is.

Uit de commissie werd verklaard, dat, daargelaten dat men twijfel gevoelde ten aanzien van de juistheid van de uiteenzetting van regeringszijde betreffende schulden, die ontstaan in het kader van een rekening-courant verhouding, deze uiteenzetting in zoverre niet had bevredigd, dat hierdoor geen bevredigende oplossing was gegeven voor gevallen als die, waarbij door het niet voldoen aan vóór de omzetting bestaande verplichtingen nà die omzetting schadevergoedingsverplichtingen ontstaan. In deze gevallen leek het voortduren der persoonlijke aansprakelijkheid juist alleszins gerechtvaardigd.

De Minister verklaarde voorshands niet voldoende gronden te zien voor een wijziging van de tekst, maar bereid te zijn het punt nader in beschouwing te nemen. (Verwezen moge worden naar het slot van de Toelichting bij de Tweede Nota van Wijzigingen).

Vraag 43

Is het niet gewenst voor de vervanging van verloren, ontvreemde of vernietigde aandeelebewijzen een algemene wettelijke regeling te geven, waarvan slechts in zoverre kan worden afge-weken, dat zij geheel kan zijn uitgesloten?

Indien er, antwoordde de Minister, een algemene wettelijke regeling komt over de vervanging van verloren effecten, ook indien deze op naam zijn — het tijdens de bezetting tot stand gekomen Effectenvernieuwingsbesluit heeft alleen betrekking op effecten aan toonder en raakt derhalve het thans ter discussie gestelde artikel 2.3.2.8, lid 2, niet —, kan bij de invoering van het nieuwe Burgerlijk Wetboek nader worden bezien, of de zojuist genoemde bepaling wijziging behoeft.

Vraag 44

Dient niet te worden bepaald, dat een ontslag van een aandeelhouder van zijn verdere aansprakelijkheid, als bedoeld in artikel 2.3.2.9, lid 1, niet kan worden tegengeworpen aan vorige houders van het aandeel?

Deze vraag werd nader toegelicht als doelende op het geval, dat de aandeelhouder zelf insolvent is, een gewezen aandeelhouder krachtens zijn verplichting ex artikel 2.3.2.9 het aandeel volstort en bij zijn poging verhaal te nemen op een latere gewezen houder van dit aandeel krijgt tegengeworpen, dat deze door de naamloze vennootschap van verdere aansprakelijkheid is ontslagen.

Twee oplossingen, verklaarde men uit de commissie, zijn in het algemeen gesproken denkbaar om deze niet wel aanvaardbare situatie uit te sluiten; men kan bepalen, dat, indien de N.V. een aandeelhouder van zijn verdere aansprakelijkheid ontslaat, daarmee tevens alle vorige houders van het aandeel van hun aansprakelijkheid tot volstorting worden ontslagen, óf men kan bepalen, dat het ontslag slechts aan de N.V., niet aan regres nemende andere aandeelhouders kan worden tegengehouden. Nu het eerste niet is geschied, kwam het laatste gewenst voor.

De Minister was van mening, dat eerst aan de hand van de in het zesde en zevende boek te geven regels betreffende de onderlinge verhaalsrechten van hoofdelijke schuldenaren en borgen zal kunnen worden beoordeeld of een bijzondere bepaling, als in de vraag bedoeld, noodzakelijk of gewenst is. Voorshands kon ervan worden uitgegaan, dat die regeling aldus zal zijn, dat een dergelijke bijzondere bepaling overbodig is.

De commissie kon zich met dit uitstel van de beslissing omtrent het hier besproken punt verenigen, tekende daarbij evenwel aan, dat het hier een bijzonder geval van mede-aansprakelijkheid betreft, zodat aandacht zal moeten worden gegeven aan de vraag of de zojuist bedoelde algemene regels van het zesde en zevende boek hierop toepasselijk zijn.

Vraag 45

Is het in verband met artikel 2.3.3.6a niet wenselijk te bepalen, dat, indien de statuten de overdraagbaarheid van een aandeel afhankelijk stellen van de toestemming van een bepaalde instantie, weigering van de toestemming slechts zal kunnen betreffen de overdracht aan een ander dan een door deze instantie aangewezen persoon, die bereid is het aandeel tegen de getaxeerde waarde over te nemen?

De wetstekst, betoogde de Minister, kan niet meer geven dan een algemene formule. Het spreekt vanzelf, dat zowel de jurisprudentie als de departementale praktijk in voorkomende gevallen aan de algemene wettelijke regel speciale toepassing kunnen geven, en b.v. — zoals de departementale praktijk reeds thans doet — bepalingen, waarbij de mogelijkheid van overdracht van aandelen aan de toestemming van een bepaald orgaan wordt onderworpen, alleen dan goed te keuren, wanneer tevens een behoorlijke regeling wordt gegeven, waardoor in geval van weigering van een bepaalde aspirant-koper het aandeel aan een ander kan worden verkocht.

Dit is echter slechts één van de talrijke denkbare toepassingen van de onderhavige wetsbepaling. Het schijnt niet juist, slechts dit éne voorbeeld in de wet op te nemen; evenmin is het gewenst alle denkbare toepassingen in de wet op te nemen. De beste oplossing is de onderhavige bepaling te laten zoals zij is. De praktijk heeft dan een voldoende houvast.

Vraag 46

Is het niet gewenst, dat bij wijziging van de statuten onderscheid kan worden gemaakt tussen verschillende soorten aandelen voor wat betreft de mogelijkheid tot terugbetaling op aandelen of ontheffing van de verplichting tot storting op niet gestorte aandelen?

Zo niet, dient dit dan niet duidelijker in de wet tot uitdrukking te worden gebracht dan thans het geval is?

Het kwam de Minister niet gewenst voor, zonder meer terugbetaling uitsluitend op bepaalde soorten aandelen toe te laten. Dit kan leiden tot benadeling of bevoordeling van deze soort aandeelhouders (zie Memorie van Antwoord, blz. 70). Wel scheen het de Minister gewenst een verruiming aan te brengen in dier voege, dat terugbetaling uitsluitend op een bepaalde soort aandelen geoorloofd is, mits dit vóór of bij de uitgifte van deze soort aandelen was bepaald (zie de Tweede Nota van Wijzigingen punt 19).

Vraag 47

Verdiert het geen voorkeur speciale, ten aanzien van bijzondere bepalingen van materieel recht gegeven procesregels als die van de artikelen 2.3.3.10, 2.3.3.4, lid 2 en 3, 2.3.3.12 te zamen met deze materieelrechtelijke bepaling in hetzelfde wetboek op te nemen?

Door de Minister werd geantwoord met een verwijzing naar hetgeen in de Memorie van Antwoord op titels 1—5 van boek 1 op blz. 31, ad artikel 1.5.1.8 is uiteengezet omtrent het stelsel, dat het nieuwe B.W. huldigt ten aanzien van procesuele bepalingen. (Zie ook de Memorie van Antwoord bij wetsontwerp 3768, blz. 6, ad artikel 1.9.3.1, 1ste alinea, en de Memorie van Antwoord op titels 11—18 van boek 1, op blz. 45, ad artikel 1.16.2).

Vraag 48

Is het niet verkieselijk de aanhef van artikel 2.3.4.11 te lezen: „Voor ieder aandeel is de aandeelhouer bevoegd“?

De Minister achtte de bestaande tekst voldoende duidelijk, mede in verband met artikel 2.3.2.11.

Vraag 49

Is het wel gewenst het in artikel 2.3.4.14, lid 3, bepaalde in de wet op te nemen?

De bepaling, verklaarde de Minister, is stellig gewenst, op de gronden in de Memorie van Antwoord op blz. 63, onder titel 3, Algemeen, 6, aangegeven. Men kan echter twisten over de vraag, of de bepaling niet van dwingend recht dient te zijn. Voorzichtigheidshalve, omdat niet kon worden overzien of er wellicht uitzonderingsgevallen kunnen zijn, waarin men behoefte heeft aan een afwijkende regeling, is volstaan met een bepaling van regelend recht.

Vraag 50

Wordt in de gewijzigde formulering van artikel 2.3.5.1 de bevoegdheid van het bestuur niet te ruim gemeten ten opzichte van die van de algemene vergadering? Is de beoogde overeenstemming in regeling op dit punt voor N.V., vereniging en stichting wel gewenst?

De Minister deelde mee, dat de gestelde vraag ertoe geleid had de bepaling nogmaals te bezien. Daarbij was gebleken, dat — wat er moge zijn van het punt, dat in de vraag wordt behandeld — de bepaling in haar huidige redactie een ander bezwaar heeft: zij bepaalt zich tot het regelen van de tegenwoordigingsbevoegdheid, maar zegt niets meer over de bestuursmacht. Als er in de statuten niets daaromtrent geregeld wordt, zou men in verband met artikel 2.3.4.1 tot de conclusie kunnen komen, dat de bestuursmacht toekomt aan de algemene vergadering, hetgeen in het algemeen niet de bedoeling zal zijn.

In verband hiermede verdient het aanbeveling de bepaling aldus te lezen:

„Voor zover in de statuten niet anders is bepaald, is het bestuur belast met het besturen van de vennootschap en is het bevoegd in naam van de vennootschap te handelen en in rechte op te treden.“

De gewijzigde redactie, die aansluit bij het geldende recht, beoogt geen verandering te brengen in de bevoegdheidsferen, welke bestuur en algemene vergadering volgens het huidige recht hebben (zie de Tweede Nota van Wijzigingen punt 24).

Dezelfde redenen leiden ertoe, in artikel 2.2.1.20, waar hetzelfde punt bij de vereniging wordt geregeld, een soortgelijke wijziging aan te brengen (zie de Tweede Nota van Wijzigingen punt 13).

Vraag 51

Verdiert het geen aanbeveling de ten aanzien van statutaire bepalingen betreffende schorsing of ontslag van bestuurders bestaande departementale praktijk tot wettelijke regel te maken?

Door de Minister werd erop gewezen, dat op de materie, in artikel 2.3.5.7 geregeld, ook van toepassing is artikel 2.3.4.14, lid 3, zodat, behoudens de mogelijkheid van een uitdrukkelijke afwijkende bepaling in de statuten, de departementale praktijk in de wet is neergelegd.

Vraag 52

Is het, nu het ontwerp ten opzichte van het in artikel 3 Wet op stichtingen bepaalde een vermindering brengt van het aantal gronden voor nietigheid van de oprichting van een stichting, niet gewenst de genoemde wet reeds thans met artikel 2.4.2 van het ontwerp in overeenstemming te brengen?

Ter toelichting op deze vraag werd opgemerkt, dat de weinig aantrekkelijke situatie dreigt te ontstaan, dat bestaande stichtingen volgens de nu geldende bepalingen nietig zullen zijn op gronden, waarvan vaststaat, dat zij in de toekomst niet hun geldigheid zullen aantasten.

De Minister was voorshands van mening, dat een wijziging, als in de vraag bedoeld, in een zo recente wet als de Wet op stichtingen buiten de context van het nieuwe Burgerlijk Wetboek ongewenst is. Eerder kwam zijns inziens in aanmerking,

aan de Wet op stichtingen een overgangsbepaling toe te voegen, krachtens welke bestaande stichtingen, die voldoen aan de bepalingen van het onderhavige artikel, hun rechtspersoonlijkheid zullen behouden. Ook andere oplossingen zijn evenwel denkbaar. De Minister zegde toe, dat het vraagstuk nader zal worden bezien.

Vraag 53

Dient het in artikel 2.4.7, lid 1, bepaalde niet aldus te worden verruimd, dat, behalve, wanneer zij, die tot wijziging der statuten de bevoegdheid hebben, zulks nalaten, ook wanneer degenen, aan wie deze bevoegdheid was verleend, niet meer bestaan, de rechtbank onder de in het artikel gestelde voorwaarden de statuten kan wijzigen?

Van de zijde der Regering werd betoogd, dat het bedoelde geval reeds onder het artikel is begrepen: het zal zijn te beschouwen of wel als een geval, waarvoor de statuten de mogelijkheid van wijziging niet hebben voorzien, of wel als een geval, waarin degenen, die daartoe de bevoegdheid hebben, nalaten deze te gebruiken. Nader werd uit de commissie de vraag gesteld, of niet althans in artikel 2.4.12, dat een soortgelijke bepaling bevat, welke bovendien afwijkt van de corresponderende bepaling van de Wet op stichtingen (artikel 13), een verruiming als in de vraag bedoeld, behoort te worden aangebracht.

De Minister verklaarde dit punt in overweging te zullen nemen (zie de Tweede Nota van Wijzigingen punt 29).

Vraag 54

Verdiert het geen aanbeveling, de aanhef van artikel 2.4.8, lid 1, te doen luiden „Voorzover” in plaats van „Indien”?

De vraag werd door de Minister ontkennend beantwoord. Zoals de bepaling thans luidt, laat zij aan de rechter voldoende vrijheid om, als een statutenwijziging in werkelijkheid bestaat uit verschillende, niet onderling samenhangende wijzigingen, alleen die wijzigingen nietig te verklaren, die de stichting ontbindbaar maken. Gaat het echter om één wijziging, of om wijzigingen, die onderling samenhangen, dan zou een bepaling,

volgens welke de rechter alleen maar kan nietig verklaren, dat gedeelte van de wijziging, dat de stichting ontbindbaar zou maken, tot ongewenste consequenties aanleiding geven. Het zou dan kunnen zijn, dat hetgeen er van de wijziging(en) overbleef een onbruikbaar geheel zou vormen of dat het tot wijziging bevoegde orgaan de voorkeur geeft aan geen wijziging boven een verminkte wijziging.

Met de mededeling van het bovenstaande acht de commissie de openbare behandeling van het wetsontwerp voldoende voorbereid.

De Tweede Nota van Wijzigingen (nr. 9), welke de Minister na het overleg aan de commissie deed toekomen, wordt tegelijk met dit eindverslag aan de Kamer overgelegd.

Aldus vastgesteld 10 juni 1958.

OUD
 ROOLVINK
 WTTEWAALL VAN STOETWEGEN
 VAN DEN HEUVEL
 VAN RIJCKEVORSEL
 ZEELENBERG
 VAN DOORN
 VERSTEEG
 PATIJN
 MEULINK
 BERKHOUWER
 VROLIJK
 SCHILTHUIS.